

Прояви насильства щодо жінок в онлайн просторі під час виборів в Україні: аналітичний огляд IFES

Листопад 2019

Прояви насильства щодо жінок в онлайн просторі під час виборів в Україні: аналітичний огляд IFES

Листопад 2019

Автори:

Отіто Грег-Обі, Ірина Лилик, Геннадій Коржов, Олена Бучинська

Автори висловлюють вдячність за сприяння у створенні даної публікації Габріель Бардалл, Мередіт Еплгейт, Олександрі Палагнюк, Жозефіні Дайєр, Ларисі Магдюк, Браяну Полку та Кейт Дейвін.

Ця публікація розроблена Українською асоціацією маркетингу за підтримки Міжнародної фундації виборчих систем (IFES), Агентства США з міжнародного розвитку (USAID), Міністерства міжнародних справ Канади та британської допомоги від уряду Великої Британії. Будь-які думки, викладені в цій публікації, належать автору і не обов'язково відображають погляди IFES, USAID, урядів США, Канади або Великої Британії.

Зміст

Загальний огляд	4
Нормативно-правова база та політичний контекст	5
Що таке насильство щодо жінок під час виборчих процесів (VAWE)	8
Методологія	9
Результати дослідження	11
Збільшення агресії в мережі співпадає з політичними подіями	11
Онлайн насильство набуває різних форм проявів	14
Прояви онлайн насильства виходять за межі України.....	27
Висновки	29
Рекомендації	30
Додатки	31

Прояви насильства щодо жінок в онлайн просторі під час виборів в Україні:
аналітичний огляд IFES

Усі права захищені © 2019 Міжнародна фундація виборчих систем (IFES)

Заява про дозвіл: жодна частина цієї публікації не може бути відтворена в будь-якій формі або будь-якими засобами, електронними чи механічними, включаючи фотокопіювання, запис або будь-який інший спосіб зберігання й пошуку інформації, без письмового дозволу Міжнародної фундації виборчих систем (IFES).

Запити на отримання дозволу повинні містити таку інформацію:

- Опис матеріалу, дозвіл на копіювання якого необхідно отримати.
- Із якою метою буде використано копійований матеріал і в який спосіб.
- Ваше ім'я, посада, назва компанії чи організації, номер телефону, номер факсу, адреса електронної пошти та поштова адреса.

Будь ласка, надсилайте всі запити на отримання дозволу за адресою:

Будь ласка, надсилайте всі запити на отримання дозволу за адресою:
International Foundation for Electoral Systems
2011 Crystal Drive, 10th Floor
Arlington, VA 22202
Email: editor@ifes.org
Факс: 202.350.67

Загальний огляд

Це дослідження присвячено аналізу проблем цькування, застосування різних проявів насильства та агресивної поведінки у онлайн просторі щодо жінок-політикинь в Україні впродовж періоду з 1 січня 2014 року до 31 липня 2018 року та з 21 червня 2019 року по 20 серпня 2019 року. Результати цього дослідження свідчать про те, що цькування та застосування різних проявів насильства у мережі щодо жінок в Україні є розповсюдженим і деструктивним фактором, що вкрай негативно позначається на участі жінок у політичному житті та сприяє збереженню панування «патріархату» у політичному лідерстві. Зловживання у мережі є своєрідним відображенням історично обумовлених соціально-культурних стереотипів, а також упереджень та міфів про соціальні ролі та можливості жінок щодо участі у громадянському та політичному житті країни. Дослідження показує, що випадки домагань та насильства в мережі часто пов'язуються або співпадають з важливими подіями у політичному та соціальному житті. Також, у дослідженні зазначається, що в Україні певною мірою проявляються різні типи проявів насильства у мережі. В українському Інтернет-просторі, політики, як жінки, так і чоловіки, зазнають різних форм соціально-психологічного насильства. Сексуальне насильство – це другий найбільш розповсюджений тип онлайн-насильства. Приблизно в кожній десятій агресивній публікації, адресованій як чоловікам, так і жінкам, міститься сексуальний контекст, зображення або обвинувачення. Незважаючи на те, що фізичне насильство менш розповсюджено онлайн ніж сексуальне або соціально-психологічні форми насильства, воно є надзвичайно небезпечним, оскільки погрози фізичної розправи в онлайн можуть перетворитися в реальні дії в офлайн просторі. І наостанок, найменш розповсюдженою формою прояву насильства є економічно зумовлена агресія.

В той же час, не дивлячись на те, що в період виборів як чоловіки так і жінки, які активно займаються політикою, стають об'єктами агресивного та жорстокого онлайн-контенту, кандидати обох статей зазнають різних типів насильства в мережі. Сексуальне насильство в мережі по-різному впливає на чоловіків та жінок. Так, сексуальна агресія щодо жінок в Інтернеті переважно пов'язана із погрозами та закликами до зґвалтування, сексуальними домаганнями, звинуваченнями у проституції або проявами сексизму. Водночас публікації сексуального характеру адресовані чоловікам, більше пов'язані з гомофобією, що бере свій початок з переконань щодо гетеронормативності та гіпермаскулінізації.

Соціально-психологічне онлайн-насильство часто зумовлюється ґендерно-обумовленими нападами. Зазвичай у агресивно налаштованих публікаціях та дописах жінок звинувачують у неналежній поведінці, недостатній освіченості і професійній некомпетентності. Це також часто проявляється у використанні ненормативної лексики та ксенофобських закликів. Крім того, друзі та близькі родичі жінок-політикинь також зазнають нападів та погроз. Таке онлайн-насильство щодо жінок походить від патріархальних стереотипів про їх участь у політичному житті. Воно позбавляє жінок віри у себе, руйнуючи їхнє професійне життя, перешкоджаючи їхній активній громадянській позиції та порушуючи їхні права. На відміну від нападів на жінок, агресивні публікації та дописи щодо чоловіків містять переважно погрози економічного характеру та звинувачення у сепаратизмі та зв'язках з російською владою. Результати дослідження також показали, що у переважній більшості випадків агресія щодо чоловіків виражається однаковими повторюваними обвинуваченнями і публікації є достатньо універсальними за змістом, аніж ті різноманітні погрози, з якими стикаються у мережі жінки.

Нормативно-правова база та політичний контекст

Представництво жінок на усіх виборних посадах в Україні перебувало на критично низькому рівні з моменту набуття незалежності від Радянського Союзу у 1991 році. Жінки та чоловіки прагнули скористатися широким спектром своїх політичних прав, яких фактично не існувало за радянських часів. Однак, на політичні амбіції жінок негативно вплинули ті глибоко вкорінені культурні бар'єри, які перейшли у нові інституційні основи демократії. На перших пострадянських парламентських виборах в Україні було обрано лише 2.3 відсотка жінок¹, і дуже мало змінилося з того часу. Помаранчева Революція 2004 року та Євромайдан 2014 року стали можливостями акцентувати увагу на зміцненні політичного становища жінок, проте станом на початок 2019 року більшість цих сподівань залишалася фактично нереалізованими.

В 2010 році Віктор Янукович був обраний президентом, частково завдяки його позиції щодо підтримки дружніх відносин з Російською Федерацією, а також його прихильності до традиційних соціальних цінностей. Рішення, яке Янукович прийняв наприкінці 2013 року, що стосувалося виключення з числа пріоритетних Угоди про асоціацію з Європейським Союзом, викликало масові протести у Києві та по всій країні, погрожуючи тогочасному режиму. Після випадків насильства у Києві з боку владних структур, під час Євромайдану відбулося усунення Януковича з посади та призначення Парламентом нових виборів на травень 2014 року. Петро Порошенко, який підтримував проєвропейський та реформаторський курс, виграв президентську гонку вже у першому турі виборів.

Прихід президента Порошенко до влади потенційно розпочинав нову еру в українській політиці. Проте, через чотири роки після Євромайдану велика кількість виборчих та політичних реформ були призупинені або реалізувалися дуже повільно. Політична участь жінок після революції характеризувалася переважно такою ж динамікою, яку «гальмували» глибоко вкорінені стереотипи, що зміцнюють ґендерно-обумовлені ролі в суспільстві, зокрема скептицизм щодо здібностей жінок у політичному лідерстві, високий рівень домашнього насильства та перекладання відповідальності на потерпілу особу у відповідь на випадки сексуального насильства.²

Хоча на той момент було декілька відомих прикладів видатних жінок у політиці, але представництво жінок в українській політиці залишалося незначним. На той час у Верховній Раді було всього 47 жінок-депутаток, що становило приблизно 12 відсотків³ законодавчого органу. Після дострокових Парламентських виборів 2019 року відсотковий показник представленості жінок у законодавчій гілці влади зріс до 20.3%. Хоча це є історичним максимумом для України, проте все одно не відповідає міжнародним стандартам у 30 та 40% представленості осіб однієї статі.

Жінки також недостатньо представлені в інших сферах державного управління. Незважаючи на те, що жінки займають велику кількість посад низького рівня у Центральній Виборчій

¹ Trach, Nataliya. "Parliament has record number of women" (Наталія Трач «У Парламенті рекордна кількість жінок» <https://www.kyivpost.com/article/content/ukraine-politics/parliament-has-record-number-of-women-374872.html>

² "Modern Understanding of Masculinity: Attitudes of Men to Gender Stereotypes and Violence Against Women," [https://ukraine.unfpa.org/sites/default/files/pub-pdf, Gender equality in political life on the local level and gender concept in local policies in Ukraine](https://ukraine.unfpa.org/sites/default/files/pub-pdf/Gender%20equality%20in%20political%20life%20on%20the%20local%20level%20and%20gender%20concept%20in%20local%20policies%20in%20Ukraine.pdf) <https://rm.coe.int/-/16808a2a51>; All-Ukrainian Network of Gender Education Centers: complex approach to gender equality policy implementation <https://genderindetail.org.ua/season-topic/osvita-i-prosvita>, Natalia Makaruk. Gender Equality in Ukraine <https://ukraine.ureport.in/story/392/>

³ "Women in Parliament," January 1, 2019, Inter-Parliamentary Union <http://archive.ipu.org/wmn-e/classif.htm>¹ Trach, Nataliya. "Parliament has record number of women" <https://www.kyivpost.com/article/content/ukraine-politics/parliament-has-record-number-of-women-374872.html>

Комісії (ЦВК), вони не беруть достатньо активну участь в управлінні і не залучені до прийняття важливих рішень на рівні міністерств та відомств. Масштабний жіночий рух в організаціях громадянського суспільства стикається з інституційними та політичними проблемами, але залишається активним, хоча спостерігається низька активність щодо пропагування гендерних квот. Підстави для оптимізму є з огляду на загальні переконання населення: згідно з нещодавно проведеним загальнонаціональним соціологічним опитуванням, 77 відсотків респондентів, незалежно від статі, вважають, що між жінками та чоловіками має бути рівність.⁴ Хоча більшість респондентів погоджуються з тим, що в українській політиці домінують чоловіки, лише 36 відсотків вважають цю ситуацію прийнятною.

Хоч і значні інституційні перешкоди на шляху до повноцінної політичної участі нікуди не зникають, впродовж кількох останніх десятиліть було досягнуто ряд важливих змін. У 1980 році Україна ратифікувала Конвенцію ООН про ліквідації всіх форм дискримінації щодо жінок. Також, Україна прийняла законодавчі акти, які прямо регламентують встановлення рівноправності між чоловіками та жінками: Закони України «Про забезпечення рівних прав і можливостей жінок і чоловіків» та «Про засади запобігання та протидії дискримінації в Україні». У 1998 році Україна запровадила кримінальну відповідальність за злочини проти волі, честі та гідності особи (Частина 3, Статті 146, 147, 148, 149 та 150 Кримінального кодексу України).⁵ Україна також ратифікувала Цілі сталого розвитку ООН, прийняті Генеральною Асамблеєю 25 вересня 2015 року. У п'ятій цілі зазначається, що забезпечення гендерної рівності, розширення прав і можливостей усіх жінок та дівчат є обов'язковою умовою для забезпечення гідного рівня життя у країні.

У грудні 2017 року український Парламент прийняв Закон про внесення змін до Кримінального та Кримінального процесуального кодексів України, що стосуються додавання положень Конвенції Ради Європи про запобігання насильству стосовно жінок і домашньому насильству та боротьбу з цими явищами. У Статті 126-1 надається визначення домашнього насильства як «умисного систематичного вчинення фізичного, психологічного або економічного насильства щодо подружжя чи колишнього подружжя або іншої особи, з якою винний перебуває (перебував) у сімейних або близьких відносинах, що призводить до фізичних або психологічних страждань, розладів здоров'я, втрати працездатності, емоційної залежності або погіршення якості життя потерпілої особи». Однак, незважаючи на такі позитивні законодавчі зміни, практичне застосування та виконання вимог цих законів залишаються на достатньо низькому рівні. Починаючи з 2017 року, гендерна рівність стала одним з пріоритетних напрямів провадження урядових реформ. На початку 2018 року було створено посаду Урядового Уповноваженого з питань гендерної політики. Створення цього інституту є необхідним для проведення глибинного, експертного аналізу законів та підзаконних актів, а також урахування гендерних факторів та питання гендерної рівності в усіх напрямках державної політики, стратегіях та планах дій. За даними Офісу Урядового уповноваженого з питань гендерної політики, у близько 80 відсотках усіх центральних органів виконавчої влади вже призначено спеціально уповноважених осіб для роботи над питаннями внутрішньої гендерної інтеграції, а саме радників або координаторів з гендерних питань для забезпечення рівних можливостей жінок та чоловіків.

Різниця в оплаті праці жінок та чоловіків в Україні в деяких сферах економіки інколи досягає 20 відсотків. В той самий час, на початку 2018 року було скасовано застарілий Наказ Міністерства

⁴ Ibid.

⁵ Ukrainian Criminal Code (Verkhovna Rada VidomostiUkrainy (BBP), 2001, No. 25-26, page131).“Crimes against will, honor and dignity of a person” Article 146. Unlawful imprisonment or kidnapping. Article 146-1. Forced disappearance. Article 147. Seizure of hostages. Article 148. Child substitute. Article 149. Human trafficking or another unlawful collusion against a person. Article 150. Children exploitation. Article 150-1. Exploitation of an underage child for begging. Article 151.Unlawful placement into a psychiatric institution. Amendments have been in force since August 28, 2018, <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14>

охорони здоров'я №256, що відкрило українським жінкам доступ до 450 професій, якими раніше традиційно займалися виключно чоловіки. Ця ініціатива стала великим кроком вперед у напрямку до викорінення гендерної дискримінації та усунення певних перешкод для жінок на шляху до здобуття рівних прав та можливостей; однак, жінки донині борються за здобуття лідерства та намагаються обійняти посади, які є ключовими для прийняття рішень на всіх рівнях.

Чинним українським законодавством передбачено декілька механізмів, призначених для забезпечення збалансованого представництва жінок та чоловіків у Верховній Раді, а також в органах місцевого самоврядування. Закон України про політичні партії в Україні визначає розмір гендерної квоти для включення у список політичної партії для участі у парламентських виборах, проте у більшості випадків це положення не виконується у зв'язку з відсутністю будь-якої санкції за його недотримання. Також, у ньому не міститься вимога щодо розміщення жінок у партійному списку певним чином, що на практиці найчастіше означає, що вони можуть бути зазначені у самому кінці списку, не маючи жодних шансів бути обраними на виборах. У Законі України про політичні партії в Україні також зазначається, що у статутах партій мають бути зазначені розміри квот для мінімального представництва жінок та чоловіків у списках кандидатів до місцевих рад у багатомандатних виборчих округах не менше 30 відсотків. Проте, знову ж таки, для тих, хто цієї вимоги не дотримується, жодної санкції не передбачено. Окрім того, особливості виборчої системи, за якою проводяться місцеві вибори, призводять до того, що на практиці така виборча система більше схожа на мажоритарну; кандидати у партійному списку закріплюються за конкретними районами (тобто, виборці голосують за одного кандидата) і партії можуть закріпити за жінками-кандидатками місцевості, де у них немає жодного шансу виграти виборчі перегони. Законом «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо запобігання і протидії політичній корупції» від 2015 року передбачається так званий «гендерний бонус», відповідно до якого «сума в розмірі 10 відсотків щорічного обсягу державного фінансування статутної діяльності політичних партій розподіляється порівну між політичними партіями, якщо кількість представників однієї статі серед обраних від відповідних політичних партій народних депутатів України, не перевищує двох третин від загальної кількості народних депутатів України, обраних від цієї політичної партії»; однак, лише одна партія на позаминулих виборах мала підстави на таке фінансування. Загалом, чинне законодавство передбачає певні інструменти для збільшення представництва жінок у Парламенті та на місцевих виборах, проте вкрай негативним фактором залишається відсутність дієвих санкцій за неналежне забезпечення виконання вимог.

Що таке насильство щодо жінок під час виборчих процесів (VAWE)

Згідно з дослідженнями Міжнародної фундації виборчих систем (IFES), насильство щодо жінок під час виборчих процесів (VAWE) становить загрозу незалежності виборчого процесу, адже може вплинути на участь жінок як виборців, кандидатів, членів виборчих комісій та виборчих штабів, агітаторів, активістів та лідерів політичних партій, що, своєю чергою, істотно перешкоджає забезпеченню вільних, справедливих та інклюзивних демократичних процесів. З посиленням уваги до участі жінок та їх ролі у сприянні становленню демократії, в політичній та публічній сферах все частіше стали звучати історії про прояви насильства та агресії щодо жінок під час виборчих процесів. Нижче наводиться офіційне визначення терміну VAWE:

Будь-яка шкода або погроза завдати шкоду жінці з метою та/або бажанням перешкодити її вільній та рівній участі у виборчому процесі впродовж виборчого періоду. Сюди відносяться домагання, знущання, тілесні ушкодження або насильство, погрози, фінансовий тиск, які можуть мати місце вдома або іншому приватному просторі чи в публічних місцях. Ці дії можуть бути спрямовані на жінок як учасників виборчого процесу (наприклад, виборці, представники ЗМІ, політичні діячі, державні діячі, лідери громадської думки, представники виборчих комісій).⁶

Окрім того, що різні прояви такого насильства та агресії відбуваються у фізичній площині, VAWE також проникає і на онлайн-платформи. У відповідному звіті, підготовленому Комісією ООН з питань новітніх та інтернет технологій, зазначається, що 73 відсотки жінок у світі ставали жертвами певного виду кібер-насильства та агресії. Надзвичайно важливо, щоб учасники виборчого процесу аналізували прояви та шукали дієві рішення проявів такого виду насильства та зловживань в мережі. Це необхідно не лише з метою попередження нових випадків кібер-насильства, але й задля того щоб не дати можливості йому перерости у реальну, фізичну площину.

⁶ IFES, “ViolenceAgainstWomeninElections: A FrameworkforAssessment, MonitoringandResponse,” 2016, page 2. <http://www.ifes.org/publications/violence-against-women-elections>(Міжнародна фундація виборчих систем «Насильство щодо жінок у виборчому процесі: основні принципи оцінки, моніторингу та реагування, 2016, сторінка 2.)

Методологія

Сфера застосування

Міжнародною фундацією виборчих систем (IFES)проведено аналітичний пошук даних та аналіз емоційного забарвлення публікацій у соціальних мережах з метою відтворення динаміки та тенденцій проявів насильства щодо жінок під час виборчих процесів (VAWE) у віртуальному просторі в Україні. IFES застосовує термін «насильство» у якості загальної характеристики для багатьох форм та проявів неприпустимої та агресивної поведінки, зокрема, прямих погроз фізичної розправи або вчинення сексуальних дій, домагання, приниження честі і гідності, залякування, цькування та знущання. Ці форми поведінки можуть включати фізичні погрози, а також соціально-психологічне, сексуальне та економічне насильство. Застосовуючи потужне програмне забезпечення для збору даних з алгоритмами машинного навчання під назвою Foresight (колишня назва Crimson Hexagon), IFES розробили алгоритми для моніторингу контенту на основі вичерпного переліку ключових слів та фраз, пов’язаних з насильством. За допомогою цього інструмента, IFES вдалося знайти та проаналізувати 1,214,441 публікацій та дописів у соціальних мережах впродовж періоду з 1 січня 2014 року по 31 липня 2018 року. Потім, IFES провела вибірковий аналіз проявів насильства та агресії в мережі у період з 21 червня 2019 року по 20 серпня 2019 року з метою більш поглибленого фокусу на перебіг дострокових парламентських виборів. Впродовж цього періоду IFES було проаналізовано 17,659 публікацій.

Протягом обох часових періодів дослідження було зосереджено на загальнодоступних даних. Серед соціальних мереж, які вивчалися в рамках даного дослідження, були Twitter, Facebook, Instagram, YouTube, Google+ і Tumblr. Інші соціальні мережі, серед яких VKontakte та Odnoklassniki, не аналізувалися, тому що є офіційно забороненими в Україні з 2016 року.

Донедавна алгоритм машинного навчання зазнавав «людського впливу» методом ітерацій, аж поки не почав більш ефективно інтерпретувати та відбирати відповідні дані соціальних мереж. Наприкінці процесу збору даних проводилися верифікаційні перевірки у ручному режимі. Достовірність даних для цього типу аналізу варіюється та досить часто нижча у порівнянні з іншими формами досліджень у зв’язку з тим, що носить новий та експериментальний характер. Більш детальна інформація надається за запитом.

В рамках дослідження, що проводилося в Україні, було ідентифіковано ряд підтипів, які ґрунтуються на чотирьох глобальних категоріях VAWE:

Типи насильства	Підтипи, ідентифіковані в Україні
Фізичне	Пряма шкода основній цілі
	Опосередкована шкода основній цілі
	Пряма шкода наближеній особі
	Опосередкована шкода наближеній особі
Сексуальне	Сексуальне домагання
	Проституція
	Сексуальний шантаж
	Гомосексуальність та гомофобія
Соціально-психологічне	Шлюбні відносини (подружня зрада/повага до подружнього обов’язку, материнство і т. д.)
	Компетентність/інтелект
	Зовнішність

Критерії відбору даних та методологія створення вибірки

В рамках аналізу контенту за період з 2014 по 2018 роки, IFES здійснювала моніторинг публікацій та дописів у соціальних мережах, пов'язаних з наступними групами: члени Центральної Виборчої Комісії, члени українського Парламенту, члени Кабінету Міністрів, журналісти, політично активні особи та знаменитості. З огляду на зазначені категорії, 183 особи були обрані у якості потенційних цілей онлайн-насильства (див. Додаток 1, Таблиця 1).

Недостатнє представництво жінок на виборних та призначуваних посадах відобразилося на відборі. Станом на 2018 рік серед 423 членів Парламенту було 52 жінки, що становило 11,8 відсотка. Також, лише чотири з 24 призначених членів Уряду у цей час були жінками. Для того, щоб забезпечити представництво жінок у вибірці, у це дослідження були включені всі жінки-парламентарі і така ж кількість чоловіків-парламентарів. У вибірку увійшли основні партії та блоки українського Парламенту восьмого скликання. Чоловіки-парламентарі були обрані на основі вибірки квот відповідно до вікових груп (див. Додаток 2, Таблиця 2.1). При виборі чоловіків в рамках дослідження увага звертається на їх політичну приналежність та місце їхньої партії у Верховній Раді. В рамках цього дослідження намагалися використати вибірку чоловіків та жінок, які мають подібні обсяги політичного впливу та функціональної відповідальності (див. Додаток 3).

У вибірку потрапили журналісти найбільш рейтингових ТВ-каналів: ТРК Україна, Інтер, СТБ та 1+1. Кожен з вищезазначених каналів пов'язаний з найбільшими медіа-холдингами в Україні: MediaGroupUkraine, InterMediaGroup, StarLightMedia та 1+1. Вибірка також включає журналістів з інших відомих каналів новин, які не входять до вищезазначених холдингів: 112 та NewsOne. NewsOne висловлює більш незалежне політичне та ідеологічне бачення, яке досить часто суперечить офіційним позиціям влади. Всього вибірка включає 20 журналістів телебачення (10 жінок та 10 чоловіків). Окрім журналістів телебачення, п'ять журналісток та п'ять журналістів мережі Інтернет. Цю вибірку було зроблено на основі переліку топ-15 електронних періодичних видань в Україні. Список створено з урахуванням п'яти критеріїв: кількість відвідувань сторінок, частота цитування, кількість посилань, трафік та взаємодія з Facebook. І наостанок, у вибірку увійшли 10 політично активних знаменитостей та публічних осіб (п'ять жінок та п'ять чоловіків). Ці особи беруть активну участь в громадянському житті у якості недержавних діячів і є широко відомими в Україні як лідери громадської думки.

З метою аналізу контенту, що стосується парламентських виборів 2019 року, у вибірку увійшли шість політичних партій, які або подолали п'ятипроцентний бар'єр у виборах до Ради, або мали великі шанси подолати його: Слуга народу, Опозиційна платформа – За життя, Європейська Солідарність, Батьківщина, Голос та Сила і честь. Загалом, спостереження проводилися щодо 36 потенційних цілей (18 кандидаток у Парламент та 18 кандидатів у Парламент) (див. Додаток 1, Таблиця 2). В дослідження були включені кандидати від мажоритарних округів. Що стосується одномандатних округів, відбір кандидатів базувався на ретельному аналізі рівня їхньої активності в соціальних мережах. Ця частина вибірки стосувалася переважно тих, хто має не менше 5000 фолловерів. Всього, було обрано шістнадцять кандидатів (вісім жінок та вісім чоловіків) у мажоритарних округах (див. Додаток 1, Таблиця 3).

Результати дослідження

Збільшення агресії в мережі співпадає з політичними подіями

Кібер-простір в Україні переповнений проявами насильства та агресії. Поява та зникнення ґендерно-обмовленого насильства часто відображає тимчасові або ситуаційні події у політичному житті держави. Пікові моменти онлайн насильства щодо жінок часто настають паралельно з: 1) плановою публікацією щорічних даних уряду, 2) виборчими циклами, 3) значними політичним подіями та 4) очевидними або провокаційними діями з боку жінок в очах громадськості.

Аналіз показує, що кожного року з лютого по квітень спостерігалось збільшення кількості критики в онлайн коментарях у зв'язку з щорічною публікацією звітів уряду та науково-дослідницьких установ, в яких узагальнюються спостереження та прогнози за попередній календарний рік. У таких звітах йдеться про успіхи та невдачі економічної діяльності уряду, правові реформи, реалізацію державної політики і т. д. Такі публікації часто викликають хвилю критики з боку опозиції стосовно діяльності партій влади. Водночас, період з грудня по січень зазвичай значно спокійніший з огляду на активність у соціальних мережах, що ймовірно пов'язано зі святковою порою.

Також, варто зазначити, що коли мова заходить про непопулярні реформи, то невдоволення та агресія в мережі адресовані переважно одній особі, яка безпосередньо відповідальна за впровадження реформ, а не партії чи установі, і досить часто така агресія проти особи є глибоко персоналізованою. Наприклад, незадоволення медичними реформами, які відбувалися у 2017 році, вилилося у велику кількість публікацій, адресованих міністру, відповідальному за вищевказані реформи. Той факт, що критики зазвичай акцентують свою увагу на конкретних особистостях, а не на політичних партіях чи інституціях, ще більше наражає жінок на небезпеку провів насильства та агресії онлайн.

Окрім календарного року, необхідно враховувати і роль виборчих циклів. Впродовж виборчого періоду у 2014 році, спостерігалось чітке збільшення політичного насильства онлайн щодо чоловіків та жінок і з партій влади, і з партій опозиції. Середня кількість публікацій та дописів, що містили насильницький та агресивний контент щодо жінок за досліджений місяць становило близько 170 у 2014 році. Проте, впродовж виборчого періоду з серпня по жовтень 2014 року, середня кількість таких онлайн-публікацій та дописів зросла майже до 300. Чоловіки також зазнають значного прояву насильства онлайн упродовж цього періоду. Така тенденція спостерігається не лише серед політиків, але і серед політично активних громадян та виборців. Середній рівень онлайн контенту з агресивними мотивами досягнув свого максимуму за кілька днів до виборів та, власне, у день проведення виборів. Такий підвищений рівень онлайн-насильства спостерігався впродовж двох тижнів після закінчення голосування, поки тривав підрахунок голосів та обговорювалися результати екзит-полів. Згодом, інтенсивність онлайн-насильства поступово слабшала.

Активізація онлайн-насильства також співпадає зі значними політичними подіями. 2014 рік для України був особливо унікальним, впродовж якого відбувся ряд історичних подій, які очевидно відобразилися на даних онлайн-трафіку та підвищенні рівня онлайн-насильства. Серед основних подій, які спровокували ще більшу політичну напруженість та онлайн-насильство - анексія Криму Росією, збройний конфлікт на Донбасі та криза внутрішньо переміщених осіб. З початком революції, українці очікували позитивних змін та оптимістично долучалися до громадянського життя. Але поступово позитивні прагнення трансформувалися у почуття невдоволення, розчарування та роздратування, оскільки сподівання не виправдовувалися. Як наслідок, соціальні мережі стали більш політизованим простором, де громадськість часто та агресивно висловлювала своє невдоволення щоб вгамувати почуття безпомічності з огляду на спроби вплинути на політичні зміни.

У 2015 році, спостерігалася велика кількість онлайн-агресії під час першої річниці Євромайдану і другого кола Мінських домовленостей. Українська громадськість також агресивно відреагувала, коли Донбасу було надано особливий статус шляхом внесення зміни до Конституції України від 31 серпня 2015 року. Рівень невдоволення підвищився під час реформування Міністерства внутрішніх справ навесні 2015 року.

Моніторинг виникнення випадків онлайн-насильства вказує на тенденцію, що суперечливі з точки зору громадськості поведінка чи дії публічних осіб неухильно викликають спалах агресії та насильства щодо них в онлайн просторі. Наприклад, 21 квітня 2015 року Юлія Тимошенко створила робочу групу і сайт, присвячені тарифам, а користувачі соціальних мереж відреагували на це проявами агресії та мови ворожнечі онлайн. Подібним чином склалася картина 25 травня 2016 року і для Надії Савченко, лідеру блоку Юлії Тимошенко, яка повернулася з російського полону і з'явилася у Верховній Раді України. Одразу після цього, у відповідь на її заяви онлайн-агресія посилилася. Також, високий рівень онлайн-агресії спостерігався, коли Лілія Гриневич та Уляна Супрун погодилися обійняти посади міністрів освіти а охорони здоров'я відповідно. Подібний феномен відбувся знову, коли Надія Савченко створила власну партію «Громадсько-політична платформа», і у 2017 році заявила про свою участь у виборчій кампанії, що викликало агресивне невдоволення онлайн.

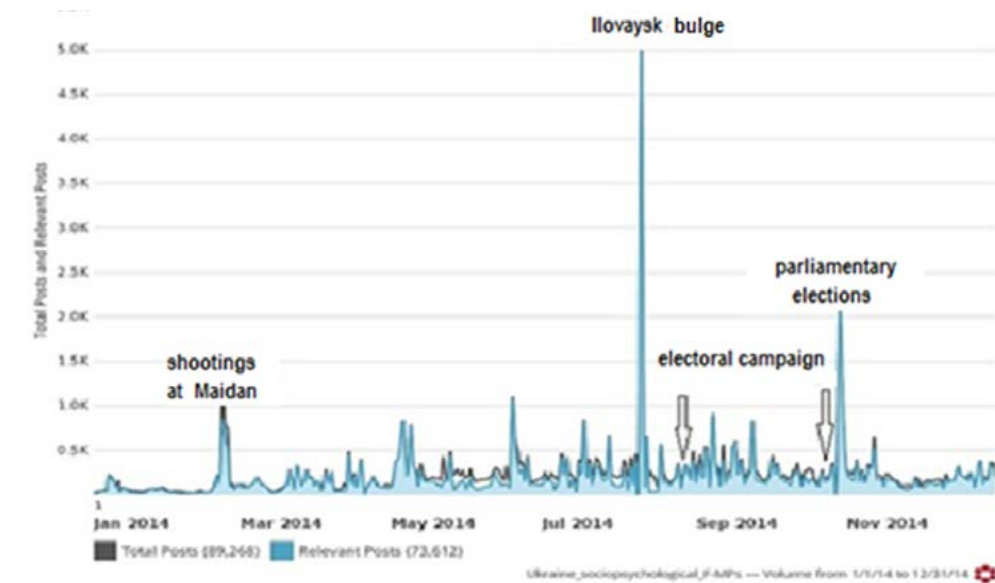

Під час парламентських виборів 2019 року, максимальна кількість випадків онлайн-насильства співпадала з важливими політичними подіями. Найбільший рівень невдоволення стосовно як чоловіків, так і жінок, спостерігався на етапі реєстрації кандидатів, а також під час судових засідань, коли ЦВК відмовлялася реєструвати окремих кандидатів, та у день проведення виборів. Крім того, вибуття Міхеїла Саакашвілі з виборчих перегонів також стало основоположною темою онлайн-обговорень. Варто зазначити, що після оголошення партійних списків кандидатів, різні онлайн користувачі вдавалися до спроб дискредитувати окремих кандидатів онлайн. Наприклад, Наталія Баласинович вибула із перегонів після того, як з'явилося відео кількарічної давнини про шлюбну невірність її чоловіка. В інтерв'ю для місцевих ЗМІ Баласинович сказала, що на її думку, це була навмисна спроба зруйнувати її політичну кар'єру.⁷

Хронологія ключових подій 2014 року

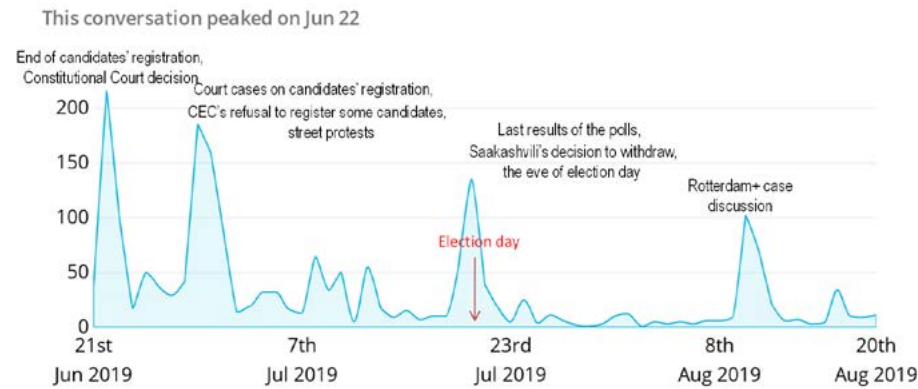
- 18-20 лютого 2014 – сумнозвісні події на Майдані, політичні потрясіння та втеча президента.
- 1 березня 2014 – поява збройних сил Росії у Криму.
- 16 березня 2014 – псевдо-референдум в Криму.
- Квітень 2014 – захоплення Донецької обласної державної адміністрації та міста Слов'янськ.
- 11 травня 2014 – псевдо-референдум в Донецькій Народній Республіці та Луганській Народній Республіці.
- 25 травня 2014 – президентські вибори в Україні та обрання Президентом Петра Порошенка.
- Травень-червень 2014 – домовленість про припинення вогню та початок роботи «нормандської четвірки».
- 1 липня 2014 – початок бойових дій на Донбасі.
- Серпень 2014 – Іловайський котел.
- 5 вересня 2014 – домовленість про припинення вогню та початок дії Мінських угод.

⁷ «Нормальна людська реакція: скандальна чиновниця про плюшки і лайку» 20 липня 2019 р. <https://www.rbc.ua/rus/styler/normalnaya-chelovecheskaya-reaktsiya-skandalnaya-1561020753.html>

Хронологія ключових подій 2019 року

- 20 червня – останній день реєстрації кандидатів Центральною виборчою комісією (ЦВК).
- 20 червня – Конституційний Суд визнає Указ Президента про розпуск Верховної Ради конституційним.
- 20-21 червня – закінчення процесу висування кандидатів.
- 23-26 червня – ЦВК відмовляється зареєструвати 25 кандидатів, протести.
- 26 червня – Апеляційний Суд приймає позитивне рішення щодо реєстрації кандидатом Міхеїла Саакашвілі.
- 8 липня – останній день висування кандидатів.
- 10 липня – ЦВК реєструє 35 кандидатів.
- 11 липня – ухвалення нового Виборчого кодексу; обговорення в мережі, незважаючи на набуття чинності положень у 2023 році.
- 19 липня – останній день передвиборчої активності перед «днем тиші», лідери політичних партій беруть участь у ток-шоу на телевізійних каналах.
- 21 липня – день голосування; високий рівень онлайн агресії щодо лідерів Опозиційної платформи «За життя»; лідер партії оголошує про свою відмову від посади у зв'язку з поганими результатами.
- 22 липня – результати голосування. Порошенко обіцяє співпрацювати із Зеленським. Дискусії щодо можливого прем'єрства Тимошенко. Вісім осіб проголосували за Савченко. Разумков надав коментарі щодо свого можливого призначення на посаду спікера.
- 5 серпня – ЦВК не має часу оголосити офіційні результати виборів.
- 7 серпня – Зеленський спілкується з Путіним; заява про створення ринку землі у 2020 року.
- 10 серпня – Порошенко про Роттердам; Порошенко вимагає перевірки на детекторі брехні; Зеленський спрощує процедуру надання громадянства України громадянам Росії.
- 14 серпня – Рабінович відмовляється спілкуватися українською мовою в Раді; заява про скорочення кількості комітетів у Верховній Раді до 23.
- 17 серпня – перша репетиція святкувань з нагоди Дня Незалежності; скандал навколо примусової участі працівників бюджетної сфери та участі Бадюєва.

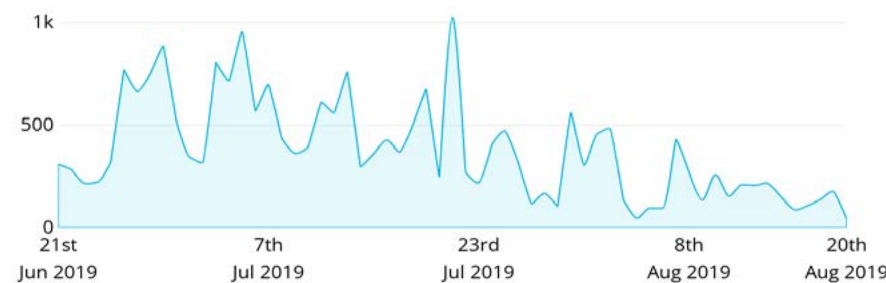
Ukraine_Parliamentary elections_Women

Date range: Jun 21st, 2019 to Aug 20th, 2019

Volume

The total volume of the conversation is 23,260

The volume of this conversation is variable

Ukraine_Parliamentary elections_Men

Date range: Jun 21st, 2019 to Aug 20th, 2019

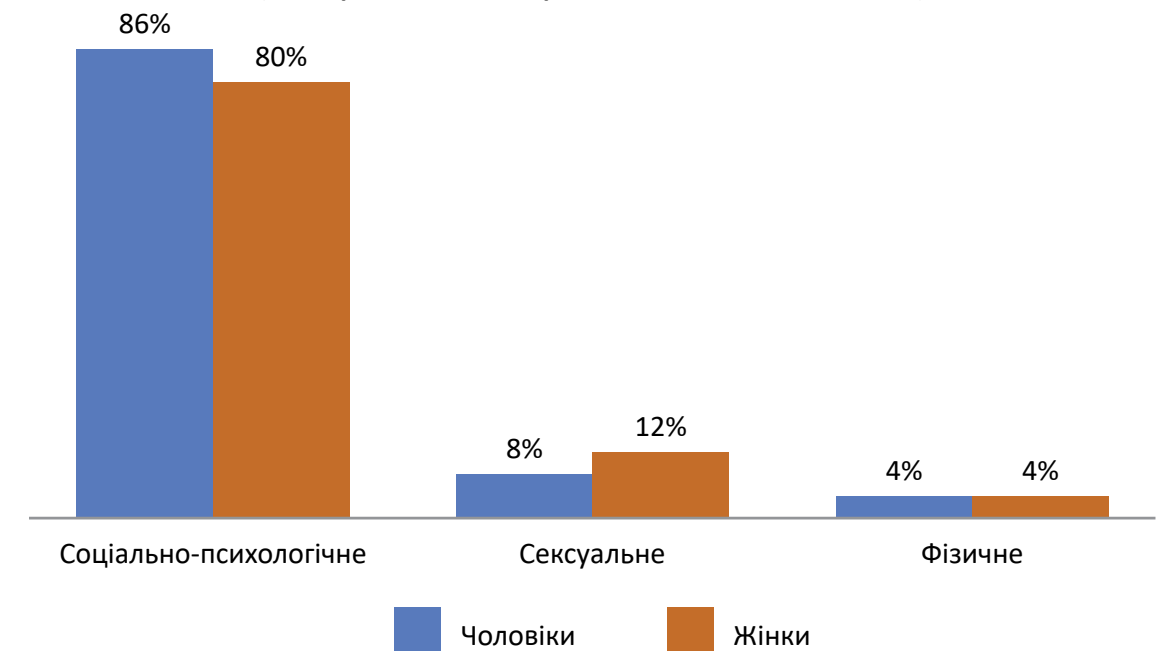

Онлайн-насильство набуває різних форм проявів

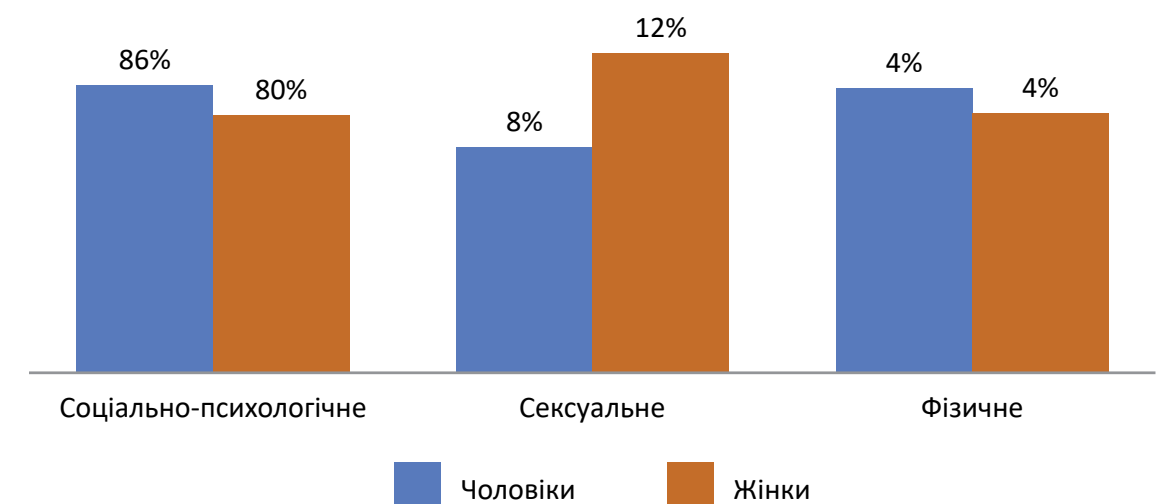
У цьому дослідженні проаналізовано три різних типи насильства: соціально-психологічне, фізичне та сексуальне. У період з 2014 по 2018 рік онлайн контент, що містив ознаки соціально-психологічного насильства складав переважну більшість (більш ніж 80 відсотків) усіх виявлених публікації та дописів насильницького характеру. Те ж саме стосувалося періоду проведення парламентських виборів у 2019 році. З 2014 по 2018 рік, сексуальне насильство було на другому місці, а за ним слідувало фізичне насильство. Важливо зазначити, що у 2019 році фізичне насильство було більш розповсюдженим, ніж сексуальне. Також, воно продовжувало чинити більш негативний вплив на жінок, аніж на чоловіків. На відміну від пропорційно скорегованих результатів 2014-2018 рр., період парламентських виборів у 2019 році показав, що чоловіки-кандидати зазнавали значно більш активного прояву онлайн-насильства (15,062 публікацій), ніж жінки-кандидати (2,057). Існує декілька потенційних пояснень цього факту. По-перше, ймовірно, про себе дала знати відмінність між типами цілей та нестачею часу. Аналіз 2014-2018 років був більш обширним, оскільки тривав впродовж 4 років та включав більше коло політичних діячів (чиновників виконавчої влади, представників ЦВК, журналістів та знаменитостей, в доповнення

до членів Парламенту). Проте, у 2019 році аналіз тривав лише три місяці і був акцентований лише на кандидатах у члени Парламенту. По-друге, політичними партіями в Україні переважно управляють чоловіки. З шести партій, включених до аналізу 2019 року, п'ять очолюють чоловіки. Єдиною партією, якою керує жінка, є «Батьківщина». Той факт, що вже впродовж тривалого часу чоловіки обіймають вищі політичні посади в партійних системах, посилює значущість їхніх імен та відображається на ступені публічного обговорювання цих осіб в мережі. На відміну від них, жінки, які потрапляють до партійних списків або балотуються кандидатами до мажоритарних округів, є переважно новими обличчями у політиці і, відповідно, не такими знайомими для виборців.

Типи проявів онлайн-насильства щодо жінок та чоловіків в Україні впродовж 2014-18 рр. (нескорегований попередній відсотковий показник)

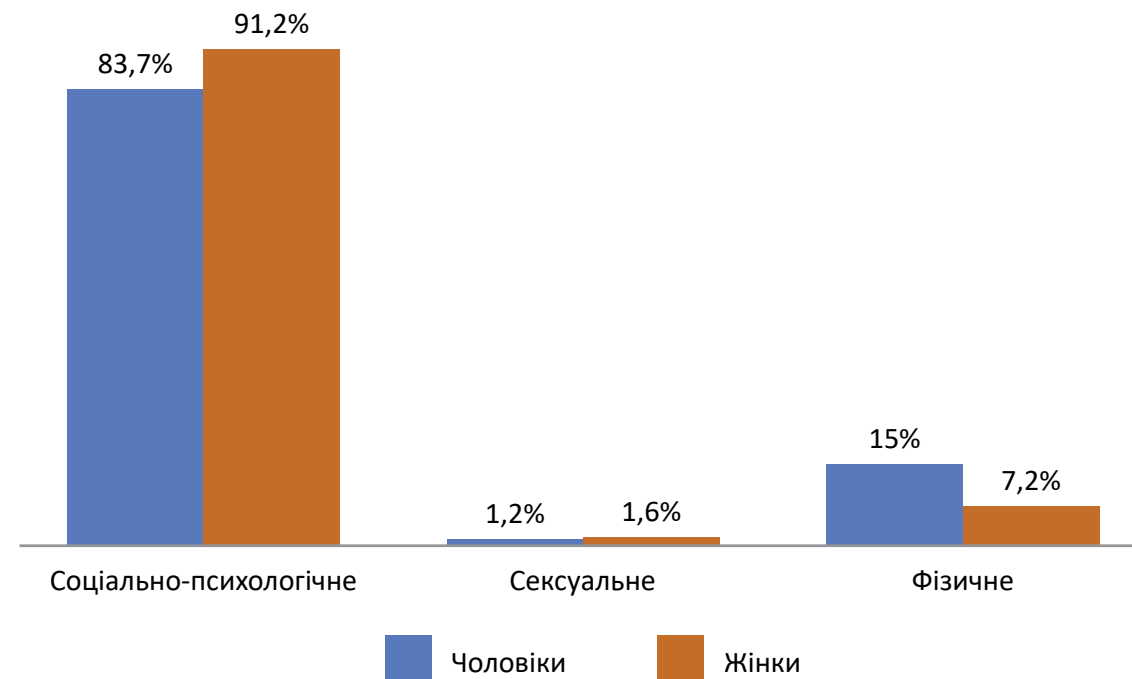

Типи проявів онлайн-насильства щодо жінок та чоловіків в Україні впродовж 2014-18 рр. (відсотковий показник, пропорційно скорегований у разі рівного представництва статей)⁸

⁸ У дослідженні представлена недостатня кількість жінок, оскільки вони склали лише 44 відсотка вибірки. Порівняння зазначених відсоткових показників скореговане з використанням пропорційного коефіцієнта для жінок та чоловіків (1,13 та 0,90 відповідно).

Типи проявів онлайн-насильства щодо жінок та чоловіків в Україні у 2019 році

Соціально-психологічне насильство

Прояви онлайн агресії та насильства, що містять соціально-психологічний характер в Україні зазвичай включають звинувачення в у аморальності та відсутності інтелекту. У багатьох випадках особи, що створюють агресивний контент щодо політиків, прагнули принизити жертв, ставлячи під сумнів здібності своєї «цілі» як державного службовця. Аналіз 2014-2018 років показав, що жінки є більш ймовірними мішенями приниження та цькування. Графік, наведений нижче, свідчить про те, що чотири основні «піки» соціально-психологічного насильства онлайн стосувалися жінок, що входили до складу Парламенту. П'ятий «пік» нападів стосувався чоловіків, які входили до складу Парламенту, проте шостий-десятий найбільші «піки» знову стосувалися жінок. Однак, під час парламентських виборів 2019 року чоловікам було адресовано більше контенту з мотивами соціально-психологічного насильства. Варто зазначити, що способи, за допомогою яких жінки та чоловіки зазнавали соціально-психологічного онлайн-насильства, відрізнялися упродовж кожного з періодів.

Як правило, жінок різко критикують за їхню зовнішність, вік чи стиль. Українські жінки в першу чергу зазнають відверто неприязного ставлення та агресивних коментарів пов'язаних із їхньою зовнішністю, інтелектом та професійною компетентністю. Хмари слів, наведені нижче, показують, що онлайн-насильство спрямоване переважно на відомих жінок, серед яких Юлія Тимошенко, Надія Савченко, Уляна Супрун. Шквал критики стосовно свого віку відчула на собі заступниця Міністра внутрішніх справ Анастасія Деева. Заступник Міністра юстиції Наталія Севостьянова стала об'єктом агресивних нападів та відверто неприязного контенту через колір її волосся та вік; Інтернет-користувачі наполегливо та цілеспрямовано називали її «блондинкою в законі» або «нянькою», акцентуючи увагу на тому, що їй більше притаманна домашня атмосфера, аніж публічне життя, і що вона недостатньо освічена для політики. В.о. заступника мера Дніпра Яніка Мерило була розкритикована онлайн за те, що була одягнена в купальник на публіці, а її фото швидко розлетілися соціальними мережами з негативними коментарями. Посолку України у Великій Британії Наталію Галібаренко критики звинуватили в тому, що вона одягнула «недоречний капелюх». Екс-голова Національного Банку України Валерія Гонтарева відчула на собі шквал критики за те, що одягнула білі черевики бренду "UGG". Окрім критики щодо їхнього одягу, українських політиків часто критикують за їхній вік. Загалом складається враження, що часто, замість того, щоб долучитися та підтримати участь жінок у політиці та різних платформах, Інтернет-користувачі обирають таку позицію, щоб принизити та делегітимізувати жінок, коментуючи лише їхній зовнішній вигляд.

Який же ж, скляний погляд та огидна, хижка посмішка! Гидко дивитись! А щоб голосувати за ОЦЕ, то треба, думаю бути таким самим збочинцем та шахраєм.

Фу. Чого вона така обвисла? Вот страшне завжди, а тут прям капець. Ще й макіяж під очима поплив

1 ч. Нравится Ответить

На зм1ю схожа

1 день Нравится

Від її погляду молоко кисне

1 ч. Нравится Ответить

15 ч. Нравится Ответить

Тимошенко со своим хи-хи-Путиным увлекаются ботоксом. А может и чем похлеще, типа подтяжек лица с помощью хирургических вмешательств... Но шея всё говорит сама за себя. Баба Юля разлагается. Пора на пенсию) twitter.com/tabloukrpravda...

tabloid.pravda @tabloukrpravda
Спортивна Юлія Тимошенко показала ранкову себе без фільтрів tabloid.pravda.com.ua/lounge/5d17574...

она уже такая

10 ч. Нравится Ответить

Тимошенко ахуенная баба чтоб бухать с ней ночью на кухне и говорить о жизни
Но бля как политик она заебала уже))

21 11:30 PM - Jul 4, 2019 - Ukraine

Comment on video <https://www.youtube.com/watch?v=eLiaZDT1mC8>

Не тільки стара баба Тимошенко а Кужільтреба спокійно і гордо.піти з політики.Лізе випендрюється підтягається уже майже як дід путин весь наколотій ботоксоом ще Втренко виповзає германша Анна богословська.Опомніться дайте дорогу молодим і розумним

Відчувається суттєве посилення онлайн-агресії щодо українських політиків-чоловіків, коли їх зображують з використанням жіночих образів. Зловмисники застосовують таку тактику, намагаючись якомога більше принизити та висміяти ціль своїх атак. Такі «фемінізовані» образи застосовуються для того аби показати, що деякі політики-чоловіки є «слабкими» та «неосвіченими», що ще раз підтверджує загальноприйняті суспільні переконання, що політика – для сильних «гіпермаскулінізованих» чоловіків.

Окрім сексизмської практики фотошопу чоловічих обличь до жіночих тіл, що робить цих осіб на вигляд слабкими, аналіз парламентських виборів 2019 року також показав, що маніфестації ейблізму є складовою онлайн насильства. Деяких кандидатів серед чоловіків жорстоко висміювали на предмет їхньої манери спілкування.

і як там ми же навчилися літеру Р вимовляти ...сракапупсік пороха ?

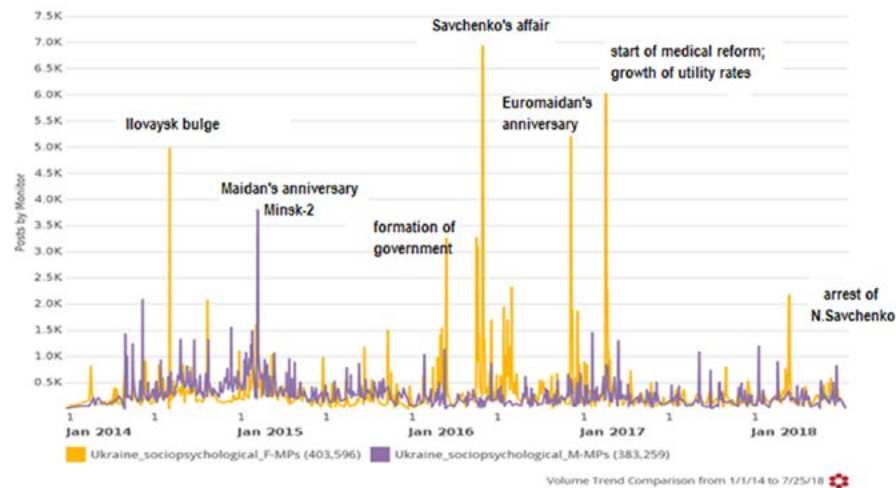
Есть контакт знакомого логопеда, могу дать

меня тоже поражает тот факт, когда взрослый человек, ещё и состоявшийся, не может поработать над своей речью.

Слова, які найчастіше зустрічаються в онлайн-публікаціях з мотивами соціально-психологічного насильства

Динаміка проявів соціально-психологічного насильства щодо жінок-членкинь Парламенту у порівнянні із чоловіками-членами Парламенту у період 2014-18 рр.

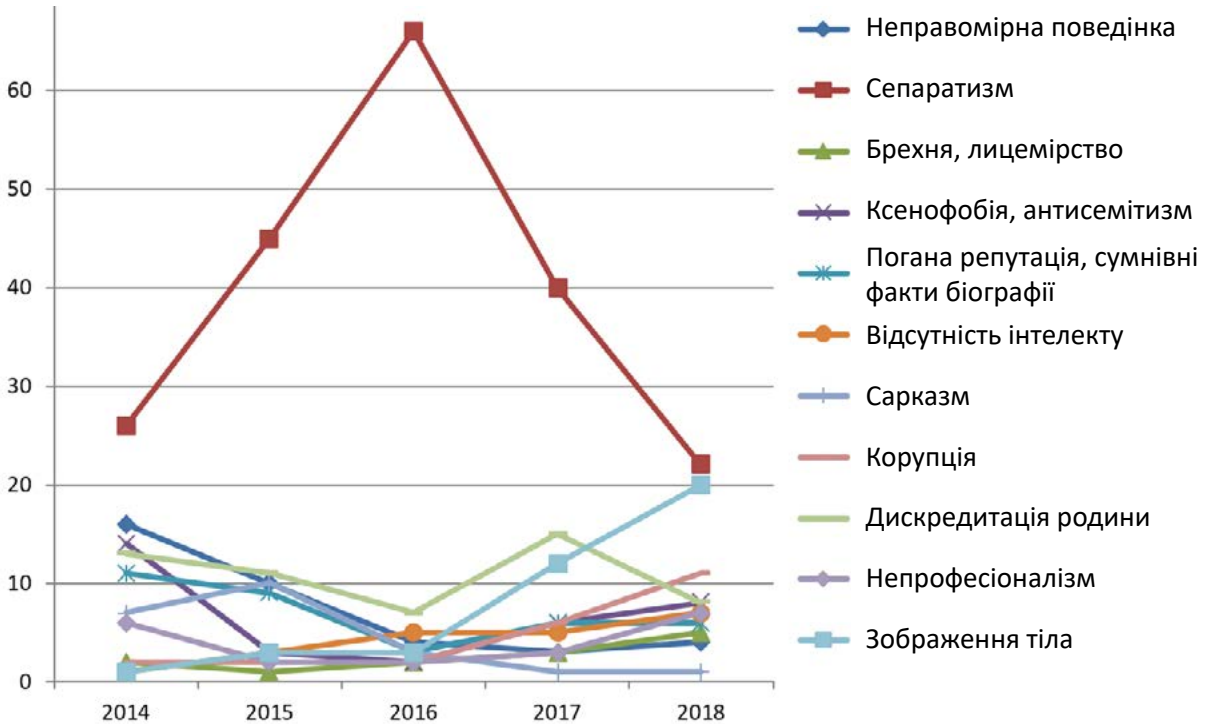

Агресивні публікації та дописи соціально-психологічного характеру охоплювали ряд тем, серед яких були: злочинність, сепаратизм, брехня або лицемірство, ксенофобія або антисемітизм, погана репутація чи сумнівні факти біографії, відсутність інтелекту, корупція або порушення законодавства, дискредитація образу сім'ї та тіла. Важливо зазначити, що протягом 2014-2017 років обвинувачення у сепаратизмі, державній зраді та підтримці Росії домінували у публікаціях, які стосувалися як чоловіків, так і жінок. Кожне з інших різновидів обвинувачень зустрічалося рідше, лише у близько 10 відсотках публікацій. Дані станом на 2018 рік демонструють зовсім іншу картину: майже усі різновиди соціально-психологічного насильства зустрічаються частіше, ніж обвинувачення в сепаратизмі. Це пов'язано з тим, що українці рік за роком все більше звикають до воєнних дій. Як наслідок, Інтернет-користувачі все менше акцентують увагу на цій проблемі.

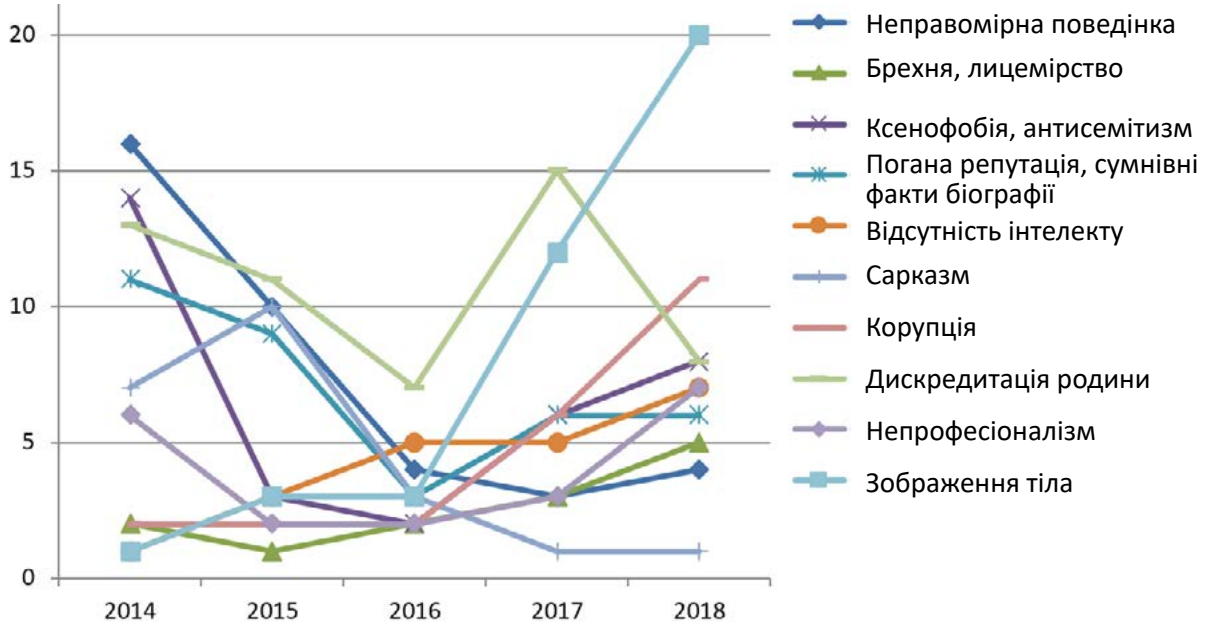
Для того, щоб більш детально дослідити динаміку соціально-психологічного насильства, IFES також проаналізувала тенденції, які виникають у цих підкатегоріях, коли закиди у сепаратизмі і зв'язках з Кремлем вилучаються з цих даних. Аналіз показав, що у період з 2016 по 2018 рр. спостерігалася величезна кількість негативного онлайн-контенту із зображенням тіла, тобто проблема, яка непропорційно негативно відображається на жінках. Також спостерігається

несуттєве збільшення кількості неприязного онлайн-контенту стосовно відсутності інтелекту та звинуваченнях у причетності до корупції. Це досить цікавий результат дослідження, тому що він вказує нам на те наскільки суперечливими можуть бути патріархальні переконання. З одного боку, людям властиво звинувачувати політично активних жінок та називати їх підступними і безчесними, що потребує певного рівня стратегічного мислення, хоча це є негативною рисою. З іншого боку, досі спостерігається тенденція сприйняття жінок у політиці як неосвічених. В період 2014-15 рр. різко скоротилися обсяги контенту, присвяченого ксенофобії та антисемітизму, але з тих пір кількість публікацій, присвячених цій темі, повільно починає збільшуватися. Тенденція появи звинувачення у професійній некомпетентності змінювалася по U-образній кривій, але в цілому обсяг залишився відносно незначним у порівнянні з іншими сферами.

Підкатегорії проявів соціально-психологічного насильства щодо жінок впродовж 2014-2018 рр.

Підкатегорії проявів соціально-психологічного насильства щодо жінок впродовж 2014-2018 рр (не включаючи сепаратизм та зв'язок з Кремлем)

Фізичне насильство

Агресивний контент, який містять погрози чи заклики завдання фізичної шкоди, може бути надзвичайно небезпечним для потенційної жертви, оскільки існує велика ймовірність їх трансформації в насильство у реальному житті та навпаки. Такі напади мають особливо негативні наслідки, коли трапляються з жінками, оскільки про них зазвичай не згадують і їх замовчують у публічних сферах. Один з таких випадків стався з Наталією Королевською під час парламентських виборів, яка зазнала нападів як в мережі, так і в реальному житті після оголошення результатів виборів у 52 окрузі. Під час інциденту якийсь один чоловік обсипав Королевську борошном, а інший – намагався втримати її фізично. Після цього тисячі користувачів соціальних мереж вихваляли дії цих чоловіків і вимагали, щоб в подальшому напади на неї здійснювалися не лише з борошном, а з кислотою і фекаліями.

МОЛОДЦІ! !! правильно зробили
треба було кислотою!

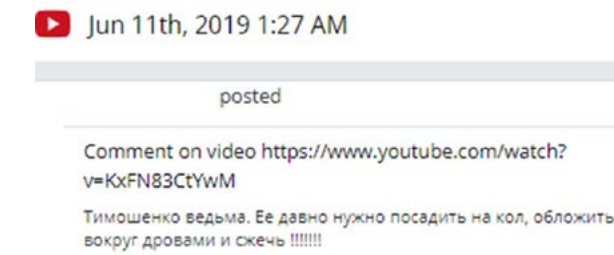
Молодці правильно зробили треба було ще відро лайна на неї вилити. Повилазили гадюки

Будем вас падлюк не тільки
борошном обсипати, перевертні.

нипонял. королевской не разрезали живот? не выкинули в реку?

Згідно з результатами аналізу IFES за 2014-2018 рр., українські жінки (52,3 відсотка) отримали трохи більше контенту, що містив ознаки фізичного насильства, ніж їхні колеги-чоловіки (47,7 відсотка). Цей висновок став цілком показовим для аналізу 2019 року, коли жінки отримали майже вдвічі більше контенту, що містив погрози чи заклики завдання фізичної шкоди, ніж їхні колеги-чоловіки. Крім того, дані аналізу за 2014-2018 рр. також показали, що українські жінки отримують негативний онлайн-контент в більш відкритій формі, ніж їх колеги-чоловіки.

Сентимент аналіз постів фізичного насильства онлайн щодо жінок та чоловіків

Слова, які найчастіше зустрічаються в публікаціях з мотивами фізичного насильства щодо жінок

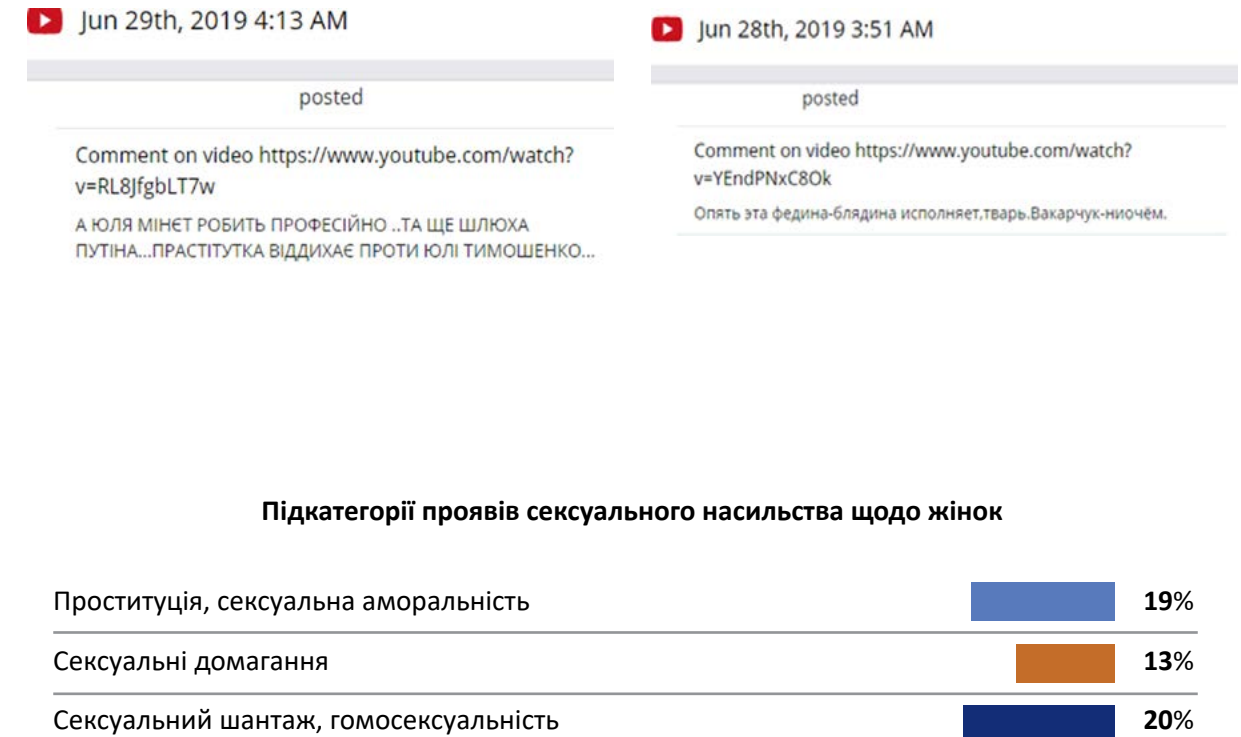
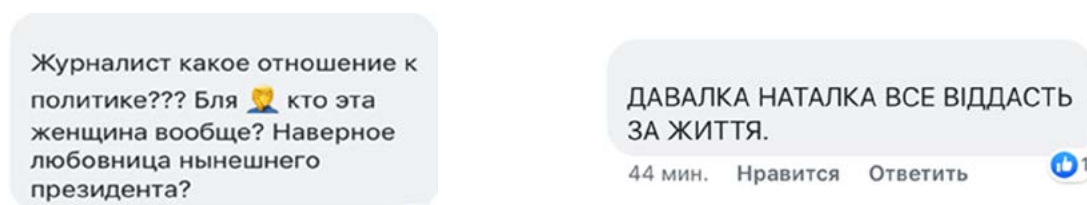

Слова, які найчастіше зустрічаються в публікаціях з мотивами фізичного насильства щодо чоловіків

Сексуальне насильство

У процесі вивчення питання сексуального насильства для цілей цього дослідження, ми включили не лише публікації, які містили сексуальний контент з прямими погрозами або образами (наприклад, зґвалтування чи неправомірні дії сексуального характеру, сексуальні домагання тощо), але й контент, який є «сексуальним за своєю природою» (наприклад, сексуальна розбещеність, робота у сфері надання секс-послуг, сексуальний шантаж, гомофобія). Впродовж періоду 2014-2018 рр. політично активні жінки України отримали надзвичайно багато обвинувачень у сексуальній аморальності та контенту зі змістом сексуальних домагань, а чоловіки отримували значно більше контенту щодо сексуального, насамперед гомофобного шантажу.

Слова, які найчастіше зустрічаються в публікаціях з мотивами сексуального насильства щодо жінок

Окрім сексуального контенту, адресованого жінкам, одним із важливих результатів аналізу за 2014-2018 рр. є великі обсяги гомофобного контенту, спрямованого проти чоловіків в українській політиці. Це дослідження показує, що хоча чоловіки (58,6 відсотка) частіше стають «мішенню» сексуального контенту, ніж жінки (41,4 відсотка), публікації та дописи, адресовані чоловікам часто відображають гомофобні настрої та риторику. Розповсюдженість гомофобного контенту в онлайн мережах та просторі спостерігалася також впродовж періоду парламентських виборів у 2019 році. Також, спостерігалися великі обсяги контенту, що стосувалися проституції. В українському культурному контексті слово «проституція» означає не лише сексуальну поведінку, але також відсутність моральних принципів і готовність порушити своє слово і змінити свою думку в обмін на гроші або владу. Ці негативні посилання та коментарі щодо сексуальної приналежності та сексуальної поведінки є спробою виставити чоловіків, яким адресований такий контент, аморальними, неблагонадійними або слабкими і, відповідно, нездатними конкурувати з іншими, оскільки політичний простір в Україні регулюється патріархальними, гетеронормативними та «гіпермаскулінізованими» стандартами.

Підкатегорії проявів сексуального насильства щодо чоловіків впродовж 2014-2018 рр.

Проституція, сексуальна аморальність	11%
Сексуальні домагання	11%
Сексуальний шантаж, гомосексуальність	59%

Слова, які найчастіше зустрічаються в публікаціях з мотивами сексуального насильства щодо чоловіків впродовж 2014-2018 рр.

Прояви онлайн насильства виходять за межі України

В рамках цього дослідження використовуються IP-адреси, щоб встановити походження онлайн-контенту для аналізу публікацій в соціальних мережах за принципом географічного розташування.⁹ В Україні традиційно розрізняють різні рівні цифрової та інтернет залученості міського й сільського населення. Надзвичайно велика концентрація публікацій, зроблених у столиці України – Києві. Ймовірно, це пояснюється тим, що Інтернет-зв'язок найкращий у Києві, як і вміння користуватися інтернетом, фінансове благополуччя та доступ до передових технологій. Згідно з даними опитування, проведеного Київським міжнародним інститутом соціології, 78 відсотків домогосподарств України користуються Інтернетом. З іншого боку, в деяких інших регіонах рівень підключення домогосподарств до Інтернету становить 45 відсотків і менше.¹⁰ Значна частка публікацій, зроблених у соціальних мережах, що містять насильницькі мотиви, зроблено у таких великих містах, як Донецьк, Харків, Одеса, Львів, Дніпро.

Окрім того, важливо зазначити, що відверто неприязний онлайн-контент щодо українських жінок-політичних також розповсюджувався користувачами із за меж України. Найпомітнішим іноземним джерелом такої агресії для України була Росія. Багато користувачів соціальних мереж знаходилися в Росії і публікували образливий контент, адресований як жінкам, так і чоловікам, які активно займаються політикою в Україні. Велика кількість такого контенту у соціальних мережах, за допомогою якого «атакували» українських жінок, пов'язується з IP-

⁹ Примітка: дані щодо IP-адрес можуть бути неточними, оскільки віртуальні приватні мережі можуть спотворювати ці цифри.

¹⁰ Наталя Харченко «Динаміка використання Інтернету в Україні», Київський міжнародний інститут соціології <http://kiis.com.ua/?lang=rus&cat=reports&id=621&page=1>

адресами в Росії. Подальше дослідження може показати які аккаунти генерували ці публікації за кордоном – приватні чи державні. Враховуючи виявлені характеристики російського впливу на інші аспекти соціальних мереж в Україні,¹¹ ці дані дають можливість допустити, що такий ефект може мати місце і тут. Російські дописувачі використовують ґендерно-обумовлені ксенофобські висловлювання, дезінформацію та насильство, що виливається у політичний розкол та соціальну нетерплячість. Однак, незважаючи на значну роль контенту, що походить з Росії, варто зауважити, що у 2017-2018 рр. більше половини проаналізованих онлайн-нападів походили саме з України. Онлайн-насильство є національною проблемою, а її сексистські витоки укорінені у місцевій культурі.

Глобальний географічний розподіл джерел соціально-психологічного онлайн насильства

Глобальний географічний розподіл джерел соціально-психологічного онлайн насильства

¹¹ Helmus, T et al. RAND Corporation. “Russian Social Media Influence: Understanding Russian Propaganda in Eastern Europe” (Гельмус Т. та інші. Корпорація RAND. «Вплив російських соціальних мереж: розуміння російської пропаганди в Східній Європі») https://www.rand.org/content/dam/rand/pubs/research_reports/RR2200/RR2237/RAND_RR2237.pdf

Висновки

Українські жінки та чоловіки, які беруть активну участь у публічному житті, постійно відчують на собі масштабні та агресивні атаки в онлайн-просторі. Контент соціальних мереж, спрямований проти жінок, носить переважно соціально-психологічний та фізичний характер, і в ньому спостерігається велика кількість негативних настроїв, зокрема, прямі погрози завдання тілесних ушкоджень і спричинення смерті. З огляду на прояви соціально-психологічного насильства, жінки у публічному житті постійно звинувачуються в проявах аморальної чи нежіночної поведінки, або в обмеженості їхніх інтелектуальних здібностей. Публікації та дописи в соціальних мережах адресовані жінкам мають за мету принизити їх та делегітимізувати їхню здатність виконувати функції політиків або державних службовців.

Широко розповсюдженими є гомофобні образи, адресовані українським чоловікам, які активно займаються публічною діяльністю. Загальноприйнята тактика полягає в тому, щоб стверджувати, що відомі чоловіки причетні до гомосексуалізму або демонструють фемінізовану поведінку, щоб дискредитувати цих політиків і зміцнити усталені переконання щодо гетеронормативності та «гіпермаскулінізації», що домінують в українській політиці. Це сприяє створенню токсичної атмосфери нетерпимості та ізоляції, і посилює соціальний тиск на сферу сексуальної орієнтації та ґендерної приналежності особи.

Аналіз також показав, що іноземці, а саме російські Інтернет-користувачі, беруть активну участь в онлайн агресії та проявах кібер насильства. Подальше дослідження покаже хто є серед таких російських Інтернет-користувачів – окремі особистості чи державні діячі з цілеспрямованою стратегією. Це буде корисним для того, щоб визначити наскільки Російська Федерація дійсно залучена до насильства онлайн та чи слугує це засобом іноземного втручання, який шкодить усталеним ґендерним нормам з метою нав’язування авторитарного впливу. Загалом, результати, зазначені у цьому звіті, показують яким чином боротьба з встановленням ґендерної рівності, сексизм, розповсюдження гомофобії і заохочення насильства у різних формах можуть сприяти розвитку соціальної нетерпимості та послабити підтримку як демократії, так і основоположних прав людини.

Рекомендації

Центральна виборча комісія України:

- Відстежувати та повідомляти про будь-які прояви агресії та насильства, зокрема, з розподілом такої інформації за статтю.
- Проводити зустрічі з громадянським суспільством та жіночими організаціями з метою збору відповідної інформації а також консультації з тими, хто зазнав ґендерно-обумовленого насильства у виборчому процесі.
- Проводити відповідні навчання та розвивати компетенції працівників ЦВК щодо виявлення та попередження проявів насильства щодо жінок у виборчих процесах.

Законодавці та ті, хто відповідає за імплементацію державної політики:

- Оцінити яким чином чинне законодавство регулює або не регулює випадки ксенофобських висловлювань, дезінформації або дискредитації онлайн; запровадити дієві заходи для виправлення існуючих недоліків з метою перекриття каналів інформації, де має місце ґендерно-обумовлене насильство.
- Організувати обговорення з органами державної влади, що займаються регулюванням питань дезінформації, як от Міністерство інформаційної політики України, стосовно конкретних заходів, які необхідно реалізувати.

Політичні партії:

- Додати стандарти етичного поведіння у онлайн мережах до кодексів поведінки партій.
- Провести навчання членів партії та кандидатів принципам належної поведінки у онлайн мережі, підвищити їхню обізнаність щодо неприпустимості насильницької або агресивної онлайн-поведінки, а також посилити спроможність протидіяти неетичній поведінки інших користувачів соціальних мереж.
- Здійснювати моніторинг та нагляд за поведінкою користувачів в мережі, серйозно займатися розглядом відповідних скарг та запроваджувати санкції.

Громадянське суспільство:

- Здійснювати моніторинг та нагляд і повідомляти про випадки ґендерно-обумовленого кібер-насильства відповідним органам влади, у тому числі Спеціальному доповідачу ООН з питань насильства щодо жінок.
- Застосовувати дієві тактики для втручання, реагування та попередження усіх проявів і форм онлайн агресії та насильства, зокрема, підвищення обізнаності оточуючих щодо існуючої проблеми.

Платформи соціальних мереж:

- Швидко та ефективно реагувати на повідомлення про зловживання в онлайн просторі.
- Розробляти та впроваджувати форми гарантування безпеки користувачів від проявів онлайн насильства, у тому числі функції блокування та внесення у «чорний список» явних порушників, публікування політик захисту і безпеки.
- Приймати участь у розвінчуванні міфів та перевірці фактів з метою запобігання розповсюдженню дезінформації з боку онлайн-зловмисників.
- Співпраця з державними правоохоронними органами з метою розробки заходів реагування на випадки онлайн насильства та агресії.

Додатки

Додаток 1

Таблиця 1

1.1 Обрані посадовці. Національний рівень)	Верховна Рада (Парламент)	104	Чоловіки	52
			Жінки	52
2. Призначені держслужбовці	Орган виконавчої влади (Кабінет Міністрів)	24	Чоловіки	20
			Жінки	4
3. Орган адмініструван- ня виборів	Центральна Виборча Комісія	15	Чоловіки	10
			Жінки	5
4. Професіонали – не держслужбовці	Журналісти	30	Чоловіки	15
			Жінки	15
5. Недержавний сектор	Зірки шоу-бізнесу	10	Чоловіки	5
			Жінки	5
Всього		183	Чоловіки	102
			Жінки	81

Таблиця 2

Кандидати із списку партій, щодо яких проводився моніторинг потенційних проявів онлайн насильства

Women	Men
1. Ірина Венедіктова (зустрічається як Венедиктова)	1. Дмитро Разумков
2. Галина Янченко	2. Михайло Федоров
3. Анастасія Красносільська	3. Олександр Корнієнко
4. Наталія Королевська	4. Юрій Бойко
5. Ірина Геращенко	5. Петро Порошенко
6. Софія Федина	6. Андрій Парубій
7. Яна Зінкевич	7. Мустафа Джемілев
8. Іванна Климпуш-Цинцадзе	8. Олег Синютка
9. Юлія Тимошенко	9. Сергій Тарута
10. Олена Кондратюк	10. Сергій Соболев
11. Юлія Клименко	11. Святослав Вакарчук
12. Кіра Рудик	12. Ярослав Железняк
13. Олександра Устінова	13. Олег Макаров
14. Соломія Бобровська	14. Ярослав Юрчишин
15. Ольга Стефанишина	15. Сергій Рахманін
16. Олена Сотник	16. Ігор Смешко
17. Ольга Романюк	17. Іван Мірошніченко
18. Ірина Сисоєнко	18. Андрій Гайдуцький

Таблиця 3

**Кандидати з мажоритарних округів, щодо яких проводився моніторинг
потенційних проявів онлайн насильства**

Жінки			Чоловіки		
ПІБ	Кількість фаловерів ¹²	ОВО	ПІБ	Кількість фаловерів	ОВО
Бондаренко Олена	86966	№131 (Миколаїв)	Берега Борислав	172185	№213 Київ
Савченко Надія	45686	№51 (Донецька обл)	Лещенко Сергій	159982	№220 Київ
Продан Оксана	21958	№201 (Чернівці)	Дубінський Олександр	128410	№94 (Київська обл, м.Васильків)
Вікторія Пташник	9076	№223 (Київ)	Каплін Сергій	36355	№144 (Полтавська обл)
Мураєва Валерія	7660	№181 (Харківська обл)	Балога Віктор	32749	№69 (Закарпатська обл)
Войцицька Вікторія	6301	№191 (Хмельницька обл)	Скічко Олександр	12678	№197 (Черкаська обл)
Заліщук Світлана	5500	№199 (Черкаська обл)	Карплюк Володимир	11650	№95 (Київська обл, м.Ірпінь)
Приходько Анастасія	5027	№11 (Вінницька обл)	Єфімов Максим	9602	№48 (Донецька обл)

¹² Кількість фаловерів станом на 27 червня 2019 року